

NKA NKUZI N'IME KA ỤMỤAKWỤKWỌ NWEE MMASỊ ỊMỤ ASỤSỤ IGBO NA SEKỌNDỊRỊ NTA DỊ N'OKPURU ỌCHỊCHỊ NSUKKA NKE STEETI ENUGU

Joy Ifeadikanwa Obayi

Department of Arts Education, Faculty of Education
University of Nigeria, Nsukka

Umị

Nka nkuzi bụ ụzọ dị iche iche onye nkuzi ga-ewebata n'ikuzi ihe iji mee ka uche ụmụakwụkwọ dīrị n'ihe ọ na-akuzi ma ghøta ya nke oma. Nchocha a weputara ụdirị nka dī iche iche ndị nkuzi na-eweputa iji kpalie mmuo ụmụakwụkwọ isonye n'omumụ asusụ Igbo. Onye nchocha jiri s̄ovee nkowa were mee nchocha. O hoqoro uloakwụkwọ iri n'ime uloakwụkwọ iri ato na abuq dī na Nsukka. O bükwa ndị sekondịrị nta nke abuq (JS11) ka o jiri mee nchocha, ya na ndị nkuzi ha. Onye nchocha jikwa ajụju nchocha ato were mee nchocha iji were chọputa ihe gbasara isiokwu nka nkuzi ndị nkuzi na-ewebata na nkuzi asusụ Igbo ma marakwa ma ọ na-eme ka ụmụakwụkwọ nwee mmasị n'omumụ asusụ Igbo. Marakwanụ ma ndị nkuzi ọ na-ewebata nka ma olị na ụdirị ha na-ewebata nke na-eme ka ụmụakwụkwọ nwee mmasị n'omumụ asusụ Igbo. a chọputara na nka na-eme ka ụmụakwụkwọ nwee mmasị bụ egwuregwu na kwunkwugha, ijikọ ụmụakwụkwọ na nnwale, nakwa nguputa. Onye nchocha t̄nyekwara aro ka ndị isi uloakwụkwọ gbaa mbq hụ na a na-enwe nnyocha ụlo mgbe na mgbe iji hụ na ndị nkuzi Igbo na-eji nka nkuzi dabara adaba ka ụmụakwụkwọ na-enwe mmasị ime Igbo na sekondịrị nta

Igodookwu: Amumamụ, Asusụ Igbo, Nka Nkuzi, Ọmụmụ, Sekondịrị nta

Mkpólite

Amumamụ bụ ihe nke na-egosi mmadụ ụzọ ọ ga-eso. Amumamụ bụ ikuziri mmadụ ezi echiche, inwe mmasi, inye aka, inye ụwa ezi ụzọ nke ga-eme ka mmadụ nwee ike inwe mgbanwe ma baara obodo uru. Site n'amumamụ, a na-esite na agburu na agburu zie mmadụ ezi ụzọ. Amumamụ abughị naanị ka nwata mta akwụkwọ kama ọ bükwa ka mmadụ chee ezigbo echiche, ma nwekwaa nghøta ya na afọ ojuju. Amumamụ bụ ntọala amamiihe nke mmadụ ọ bụla kwasiri inwe maka oganiihu obodo nakwa obodo ito eto. Ọ bụ ya ka Ezeomeke (2014) jiri kowaa na obodo niile na-agà n'ihu bụ obodo nwere ezi mmuta. Nke a kpatara na amumamụ dī mkpa nye obodo ọbula maka na onye amaghị ihe nọ n'ochichịrị Obodo agaghikwanụ eto ma ọburu na obodo ahụ enweghi mmuta. Nke a bụ eziokwu n'ihı na obodo ọbula na-agà n'ihu, I lee anya n'obodo ahụ a ga-ahụ na ndị maara ihe nọ n'obodo ahụ maka na amumamụ na-eweta mmuta ya na nghøta, akaorụ, nkwenye, nnabata nakwa ezi agwa nye obodo. Ọ bụ nka nkuzi onyenkuzi webatara na nkuzi ya ga-eweta mgbanwe a. Nka nkuzi gunyere: iko akụkọ, mkparitauka, nkuzi, mgbazi ụzọ, ajụju were dīrị gawa. Ọ bụ nke a ga-eme ka ụmụakwụkwọ na-esonye ma ọ bürü na onyenkuzi na-ewebata ya mgbe ọ na-akuzi ihe ma na-etinye ya n'ezi usoro okwesiri iđi na nkuzi ọ na-akuzi n'asusụ Igbo.

Asusụ Igbo bụ asusụ a na-asu na mpaghara ọwụwa anyanwu Naijiria ebe a na-ahụ ndị Igbo dīka: Abia, Anambra, Ebonyi, Enugu nakwa Imo steeti. O nwekwara ndị ha na steeti ndị a gbakwara agbataobi bụ ndị na-asukwa asusụ Igbo dī ka: Benue, Cross Rivers, Delta, Kogi, Rivers nakwa Bayelsa. Obodo ndị a ha na ndị Igbo gbara agbataobi na-asutu Igbo mana Igbo ha egheghị eghe (Obayi, 2021). Asusụ Igbo bụ otu n'asusụ ato e weputara ka e jiri na-akuzi ihe n'uloakwụkwọ, majirikwa ya azu ahịa ma na-asukwa ya n'ulọ ọgbakọ omebeiwu na gómenti etiti Naijiria. Asusu Igbo nwere olundị dī iche iche ma ha niile bükwa asusụ Igbo. Ndị ọbula na-agħo ta nke ha nke oma ma ọ na-abakwara ha n'ihe. Mana ndị Igbo nwere asusụ nke ha nwere nkwekorita ka ọ bürü asusụ nzuroha maɔbụ Igbo izugbe. Ọbụ Igbo izugbe a ka e ji akuzi ihe n'uloakwụkwọ dī iche ma jirikwa ya na-edē akwụkwọ. Nkuzi bụ ụzọ e si eme ka onye ọzọ mara ihe. Ọ bụ ụzọ e si egbo mkpa mmadụ, eme ka mmadụ ghøta ihe ya naimekwa ka mmadụ nwee mmasị. Ọ bụ ụzọ e si enyefe amamiihe, nghøta nakwa uche n'aka onye ọzọ site n'agburu ruo agburu ọzọ. Ọ bụ ya ka Obayi na Ezema (2020) jiri kowaa na ọ bụ ụzọ e si n'aka

onye maara ihe agbazighari mmadu uez. Azor (2017) na-ahuta ya ka mmadu ikpachapu aka n'anya bufee amamihe o nwere, ya na nghota ya nye onye amaghị site n'usoro di iche iji gbanwe omume, ga-eme ka onye ahụ nwee ezi nghota. Nkuzi bu ihe a na-eji nwayo nwayo jiri nka na usoro di iche iche ma mee ka onye amaghị ihe mara ihe. Obayi na Ugbor (2024) na-akwadokwa na nkuzi bu ngako echiche site n'usoro di iche iche na-ele anya ebe maobu uru gaputa na nkuzi ahụ. Omumụ n'aka nke ya wee buru uzo nghota amamihe na akaorụ site na nkuzi onyenkuzi kuziri. O bu uzo na-eweta mgbanwe na ndu mmadu maobu na ndu onye a na-akuziri. Nke a na-abjikwa mgbe e nwere nghota n'aka onye na-amụ ihe, a ga-ahukwa mgbanwe n'omume, akparamagwa nakwa ihe ndi ozø a tñru anya na o ga-adị. Mmata nwekwara ike ịbia mgbe e nwere mgbanwe na nkwenye, echiche, omume, orukwu, nchoputa, mmata na ndi ozø. Ozokwa omumụ na-egosiputakwa mgbanwe toro ato nke na-eme ka e nwee mmasi. Mmasi bu ihe di mkpa n'omumụ. Mmadu kwasiri inwe mmasi tupu o bilie ime ihe o bula. O buru na mmadu enweghi mmasi n'akwukwo, o gaghị abia gụwa akwukwo ka o mta ihe. O buru na mmadu enwee mmasi n'imụ ihe, oge ahụ ka o ga-adị mfe ma kwekwaa omume ikuzi na imụ ihe. N'otu aka ahụ, Longman kowara mmasi di ka mkpebi na mmetuwa nke mmadu na-enwe tumadi mgbe o na-egosiputa n'omume onye ahụ. O bu nke a ga-eme ka mmadu kwenye, nwee olile anya ma o bu ju n'ihe a na-ekwu maka ya. Mmasi na-emetuwa mkpebi mmadu nakwa echiche mmadu n'ihe o bula nke na-eweta mkpal. Ya mere mmasi bu ka mmadu si wee nghota na ihe o na-ahụ n'anya, obughị na o si onye ahụ n'obara maobu na o si na chi ma o bu mburuputaw. Mmasi bu mgbamone dì ezigbo mkpa n'omumụ asus Igbo. O bu mmasi ga-eme ka mmadu chefuo ihe nakwa onye o bu ma wetuo onwe ya n'ala imụ asus ala nna ya. O bu ya ka Eze & Ezeakü (2023) jiri kowaa na o bu mmasi na-eme ka mmadu were kaa ma onye omumụ o ga-eme nke ọma ka o bu na o gaghị eme nke ọma site n'oge na uchu onye ahụ na-etinye n'omumụ ya. O bu ya ka ndi nkuzi ga-eji na agba mbø ihu na nka nkuzi na-agbanwe iji na-ewuli mmø ụmụakwukwo ka ha na-enwe mmasi imụ ihe.

Nka bükwanụ agwa niile onyenkuzi na-eziputa mgbe o na-akuzi ihe iji mee ka nkuzi ya bamie ụmụakwukwo n'uburu ka ha were nwee nghota. O bükwa anwansi maobu agwa niile onyenkuzi na-ewebata di ka: ide ihe na mgbo odee, mkparita, ajuju, osisa, ejije, otuto ma o bu ojijaike, akumaka nakwa ndi ozogasi. Nka ndi a niile ga-adabariri n'isiokwu onyenkuzi na-akuzi ka o were wulie mmø ụmụakwukwo elu. O bu mpata ihe nke ihe omume nye isiokwu eweputara ka a tñlee. O bu usoro nke e weputara ka a gbasoo ma jiri ya gosiputa ebunuche onyenkuzi iji mee ka nkuzi ya baa ụmụakwukwo n'uburu ka ha were ghota ya nke ọma ka o nwee ike digide n'ime mmadu. Ndigide bu okwu metutara mmata nke bu na ihe obula nwata akwukwo mñtara kwasiri idigide na ndu ya. O bu nke a ga-eme ka nwata ahụ nwee mmasi imụ ya gaa n'ihe. Onye nchocha nwekwara nkwenye na nchocha a ga-eweputa nka ogbara ọhụrụ nke ga-eme ka mmasi ụmụakwukwo na-enwe n'omumụ asus Igbo na Nsukka digide n'ihi mmasi ha nweregbasara omumụ asus Igbo. Umụakwukwo na-ada Igbo nke ukwu n'okpuru ochichị Nsukka. Nke a gosiputara n'ule Basic Education Certificate Examination (BECE) ha lere n'afø ole na ole garala aga. Ndị mmadu na-ekwu na o bu ndi nkuzi amaghị akuzi ihe mana nke a nwere ike obuchaghị eziokwu n'ihi na otutu ihe nwere ike ikpata ya di ka mmasi nwata akwukwo mana di ka onye nchocha na-etinye ya n'udị nkowasi ileba anya imata ihe ga-eme ka nka nkuzi digide ka ụmụakwukwo nwee mmasi n'omumụ asus Igbo n'okpuru ochichị Nsukka. Mbunuche nchocha a bu inyocha ma chroputa nka nkuzi ndi nkuzi ji akuzi ihe nke mere na ụmụakwukwo anaghị eme nke ọma n'asus Igbo, na sekondiri nta nke abu di n'okpuru ochichị Nsukka. Nchocha a lebakwara anya n'ihe ndi a:

1. Ma nka nkuzi o na-eme ka ụmụakwukwo nwee mmasi n'imụ asus Igbo.
2. Ichoputa nka nkuzi na-eme ka ụmụakwukwo nwee mmasi imụ Igbo.
3. Ichoputa ka ndi nkuzi si e ji nka nkuzi akuziri ụmụakwukwo ihe.

Ajuju nchocha

Ajuju nchocha ndi a ka ajuru iji chroputa nke bu eziokwu gbasara isiokwu a:

1. Kedụ nka nkuzi ndi nkuzi Igbo n'okpuru ochichị Nsukka ji akuzi ihe nke na-eme ka ụmụakwukwo nwee mmasi n'imụ asus Igbo.

2. Kedu nka nkuzi na-amasi ụmụakwukwo ịmu Igbo.
3. Kedu ka ndị nkuzi si ejị nka nkuziri ụmụakwukwo ihe nke na-ewuli mmuo ha elu.

Otu uru ka a ga-enweta ma ọ buru na e mecha nchacha a ma deputa ya; ma nchacha a gbadoro ụkwu n'atutu Piaget (1938) na Guthrie (1938). Piaget na-akowa maka mmasi ighota ihe akuziri site na ntughari uche na itinye ya n'orụ. Guthrie na-ekwu nke ya na mmugharị ahụ na ngosi uboro uboro ga-eme ka enwee mmua na nghota. Atutu abu ndia gosiputara na a ga-enwe nkuzi ma otu e si kuzie ya ga-eme ka ụmụakwukwo nwee mmasi ịmu asus Igbo. Nchacha a ga-abakwara ụmụakwukwo uru, baara ndị nkuzi, ndị isi uloakwukwo, ndị nhazi körükulum, nakwa oha na eze uru. Umụakwukwo ndị no na sekondiri nta nke abu bụ ndị enweghi mmasi, ga-ebido nwewe mmasi n'ime asus Igbo site na nka ndị nkuzi ga na-ewebata n'ikuzi ihe. Ndị nkuzi n'aka nke ha ga-amakwa nka na-eme ka ụmụakwukwo nwee mmasi ịmu asus Igbo. Ha ewee tinyewe ya n'orụ iji mee ka mmuo ụmụakwukwo di elu n'omumụ asus Igbo.

Ndị isi uloakwukwo ga-enwekwa ọnu n'ihi na ha ga-ama ihe na-agha n'uloakwukwo ma nwekwaa ike itinyere ha anya ka ndị nkuzi mee ihe ha kwesirị ime. Ndị na-edo körükulum ga-amakwa otu ha ga-esi hazie körükulum ka ọ daba nke oma ka ndị nkuzi nwee ike iziputa nka nkuzi ha otu o si kwesi. Oha na eze ga-enwekwa ọnu n'ihi na umụakwukwo ga-enwe ike na-amu Igbo nwee ike ito eto ma gakwaa n'ihu n'ihi na umụakwukwo ga-enweze mmasi n'ịmu asus Igbo bụ asus ara nne ha. Nchacha a jebere n'okpuru ochichị Nsukka n'uloakwukwo sekondiri nta nke abu. O bükwa ime ka ndị nkuzi na-eme nke oma na nkuzi ha ji akuzi Igbo na sekondiri nta nke abu ka umụakwukwo nwee mmasi ịmu asus Igbo. Nchacha a gbadoro ụkwu n'atutu Piaget (1936) na Guthrie (1938). Piaget na-ekwu na mmadu na-eji ihe merela amua ihe ma ọ na-agha n'ihu na-eme. Guthrie na-ekwukwa nke ya na a na-akuzi ihe na-egosikwa ihe yiri ihe a na-akuzi na onye ahụ na-ahụ ya uboro uboro di ka e si akowa ya na ọ gaghị echefu ya ma oli. Nke a pütara na e jiri nka di iche na-akuzi Igbo na-egosikwu ihe a na-akuzi site n'iji onyonyoo ma obukwanu were egwuregwu kuziwe ya na ha ga-enwe mmasi n'ihi na ọ gana-agụ ha agu ịmu ihe onye ahụ na-akuzi n'ihi na a na-egosi ha ihe ha na-eme. Mgbe e ji ihe a na-ahụ anya akuzi ihe ụmụakwukwo ya ososo, oge ahụ ha ga-enwekwa mmasi. Ihe e mere nchacha na ya bụ nka. Nka bụ usoro ma ọ bụ ike imejuputa oru ufodụ. O bụ akụru ngwa iji nweta ụsa ngwa ngwa. Nka na-egosikwa ụdiri omume onyenkuzi na uchu o tinyere na nkenke na nkenke iji hụ na a ghotara ihe ọ na-akuzi. O bụ ya ka Webster(2010) jiri kowaa na nka bụ usoro e ji aru oru na nka nakwa sayensi ka e wee nweta ebumnobi onye nchacha. Nka di ka Richards na Redger (2021) si kowaa ya bụ mmezu ihe kwesirị ka e mee na klaasi ka ihe a choro inweta zuo oke. Emelogo (2019) kowakwara na ọ bụ ihe na-akpalii mmuo ụmụakwukwo na-eme ka ha na-enwe mmasi di ka (Torty na Offorma,2013) hütakwara mmasi. Nke a bụ eziokwu n'ihi na ọ bụ mgbe mmadu nwere mmasi ka ọ ga-ege ntị ma nụrụ ihe a na-akuziri ya.

Ufodụ ịma atu iji gosiputa nka bụ: nkughari maobu nkunwo, akukọ, mkparitauka, nkulu, mkpoputa, kwunkwnwo, egwuregwu, ihe omume otu, mmejuputa ohere, okowa okwu, oke ome, ajuju, mkparitauka na ndị ozọ. O bụ sovee nkowa nke gbadoro ụkwu na nkowa nchoputa eziokwu banyere onuogu e nyere, di ka Nworgu,(2015) siri kowaa ya. O na-agbadokwa ụkwu ichoputa nka nkuzi n'ime ka ụmụakwukwo nwee mmasi ịmu asus Igbo na sekondiri nta nke abu n'okpuru ochichị Nsukka. O bükwa n'okpuru ochichị Nsukka ka e mere nchacha a. Okpuru ochichị a di n'akukụ mgbago ugwu na zoonu Nsukka na steeti Enugu. Ndị e jiri mee nchacha a bụ ụmụakwukwo ndị no na sekondiri nta nke abu n'okpuru ochichị Nsukka. Onuogu ha di 8468 ebe ndị nkuzi di 132. Ebe mneta njatule bụ na *Post Primary School Management Board (PPSMB)* Nsukka. Onye nchacha hokwaara uloakwukwo iri n'ime uloakwukwo iri ato na abu e nwere n'okpuru ochichị Nsukka. Onye nchacha hokwaara ụmụakwukwo asaa n'uloakwukwo iri ahụ ma horo ndị nkuzi iri weta nke pütara 100 ndị a ga-eji mee nchacha. O bükwa usoro tumbom tumbom ka e jiri mee nke a. Njumaza ka e jiri were mee nchacha nke isiokwu ya bụ NNNUNMIAISN nke nwere nkeji abu Nkeji ‘A’ gbasara

‘onwe’ ebe nkeji B gbasara ihe a na-ekwu gbasara nka dì iche iche na mmasị ana-enwe maka omumụ asusụ Igbo. O bụ akara ntụ ano dì ka Ekwesiri m ike akara ano, Ekwere m, akara ato, Ajurụ m, akara abuọ na Ajusiri m ike, otu akara. E nyochakwara ngwa nchocha a, nke ndị ọkachamara n’Edukeshon nyochara ma nye ntuziaka. Mmadụ abuọ n’ime ha si na Nka mmuata, ebe otu onye si na Sayensi edukeshon nke Mahadum, Nsukka. E menwokwara ntuziaka ha, iji mee nchocha a.

Ka e siri mee ntucha: Onye nchocha jiri aka ya kee njumaza ma nakotakwa ya n’onwe ya ka o ghara inwe nke a chọrọ achọ. Mkpokota ọ bụla dì 2.50 gbagowe ka a nabatara mana nke pekarịri 2.50 ka anabataghị.

Nchoputa

E mere nchoputa ma hazie ya na tebulu na tebulu iji gosiputa ihe e nwetara ma jirikwa miin na ndipu n’izugbe wee hazie ya.

Ajuju Nchocha Mbụ: Kedu nka na-eme ka ụmụakwukwọ nwee mmasị na nkuzi na omumụ asusụ Igbo.

Tabul nke Mbụ: Usa Miin na Ndipu n’Izugbe Nke Mmasị Ụmụakwukwọ na Nkuzi na Omumụ Asusụ Igbo

Ngu	Ndịna	EI	E	A	AI	Miin	NI	Mkpebi
1	A na m enwe mmasị ịmụ Igbo ma e jiri eserese na-akowapütara m ihe	7	19	7	37	1.90	1.1	Ajurụ m
2	A na m enwe mmasị ma e were akụkọ na-akuziri m Igbo	13	7	37	13	2.30	.98	Ajurụ m
3	Aga m enwe mmasị ịmụ Igbo ma ọ bürü na e tinye redio na egwu otite	13	19	19	19	2.40	1.1	Ajurụ m
4	Ọ bürü nae nwee onyonyoo nrụaka, ana m enwe mmasị ịmụ Igbo	13	37	13	7	2.80	.86	Ekwere m
5	Ana m enwe mmasị n’ịmụ Igbo ma a na-enwe nguputa mbunisi	13	31	13	13	2.60	.99	Ekwere m
6	Ọ bürü na a na-eme Igbo na televishon ọ ga-amasi m nke ukwu.	31	19	13	7	2.90	1.1	Ekwere m
7	Ọ na-amasi m ma e jiri mkpoputa dee ka ị nrụ nṣupe okwu Igbo	25	19	7	19	2.70	1.2	Ekwere m
8	Ana m agụ Igbo ma ọbürü na a kowaa okwu edoghi anya na okwu ezuchaghị ezu	25	31	7	7	3.00	.93	Ekwere m
9	Ọ bürü na enye onye ọ bụla ohere ikwu okwu na klaasi, ana m enwe mmasị ịmụ Igbo	31	13	19	7	3.10	1.0	Ekwere m
10	Ana m enwe mmasị ịmụ Igbo ma ọ bürü na akuru ngwa e ji eme Igbo zuru ezu mgbe a na-kuzi ya	31	13	19	7	2.80	1.1	Ekwere m

Tebul nke mbụ na-egosi na n’ime ndịna iri e deputara, naanị ato bụ nke a na-eweghi n’ihi na usa ha erughị 2.50, mana asaa n’ime ha ka e were n’ihi na ha ruru eru. Ima atụ: ngu 1 – 10 miin ha bụ 1.9, 2.3, 2.4, 2.8, 2.6, 2.9, 2.7, 3.0, 3.1 and 2.8. bido na mbụ ruo na ato ka a jụrụ ajụ mana malite na ano ruo na iri ka a nabatara n’ihi na ha gafere 2.50. Nke a pütara na ndịna a niile na-egosi ihe na-eme ka ụmụakwukwọ nwee mmasị ịmụ Igbo.

Ajuju Nchocha nke Abuọ: Kedu nka ndị nkuzi ga-ewebata ka ụmụakwukwọ nwee mmasị ịmụ Igbo?

Tebul nke abuọ: Miin na Ndipu na Izugbe Ndị Nkuzi na nka ha kwesiri Iwebata Ka Ụmụakwukwọ nwee Mmasị Ịmụ Igbo.

Ngu	Ndịna	EI	E	A	AI	Miin	NI	Mkpebi
11	Ana m enye ụmụakwukwọ m ihe ha ga-eme n’ulọ	5	12	8	5	2.60	.97	Ekwere m
12	Ana m akporo ụmụakwukwọ m aghota azaa	5	8	12	5	2.40	.97	Ajurụ m

13	Ana m ekpoko ụmụakwukwọ m ọnụ ma nyé ha ihe omume	17	4	5	4	3.10	1.1	Ekwere m
14	Eji m ajuju na ọsisa akuzi Igbo	4	17	4	5	2.70	.92	Ekwere m
15	Eji m nka nkowa akuzi Igbo	4	13	8	5	2.5	.93	Ekwere m
16	Eji m ntuchi dejuo ahirjokwu ma m na-akuzi Igbo	5	4	8	13	2.0	1.1	Ajurụ m
17	Eji m akukọ akuzi Igbo	4	17	5	4	2.70	.87	Ekwere m
18	Ana m abia n'isi n'isi akuziri ụmụakwukwọ Igbo	4	4	17	5	2.20	.89	Ajurụ m
19	Eji m ngosi myiri abuọ abuọ akuzi Igbo	13	8	4	5	2.90	1.1	Ekwere m
20	Eji m eserese akuzi Igbo	4	13	8	5	2.50	.93	Ekwere m

Usa e nyere n'ajuju nke abuo gosiri na a nabatara ndjia di na 11, 13, 14, 15, 17, 19, na 20 maka na min ha gafere 2.50; ebe ha jurụ 12, 16, na 18 n'ihi na miin ha erughị 2.50 maka ya anabataghị nke a.

Ajjuju nke Atọ: Kedụ ka ndị nkuzi si ejị nka nkuzi akuziri ụmụakwukwọ ihe na-ewuli mmuo ha elu

Tebul nke Atọ: Usa miinna Ndipu n'izugbe

21	Eji m nkuputa nkwasị akuzi Igbo	8	13	4	5	2.80	1.0	Ekwere m
22	Eji m mkparitauka akuzi Igbo	4	17	4	5	2.70	.92	Ekwere m
23	Eji m nguputa akuzi Igbo	17	4	4	5	3.10	1.1	Ekwere m
24	Eji m akukọ akuzi Igbo	8	12	5	5	2.80	1.0	Ekwere m
25	Eji m mkpoputa akuzi Igbo	13	8	5	4	3.0	1.1	Ekwere m
26	Ana m eme ka ụmụakwukwọ gbanwee akwukwọ ha mgbe ha dechara ihe ka onye ọzọ maakịa ihe ha dere mgbe m na-akuzi Igbo	4	17	4	5	2.70	.92	Ekwere m
27	Eji m nguputa ihe nke ụmụakwukwọ na-agụ akuzi Igbo	12	8	5	5	2.90	1.1	Ekwere m
28	Eji m kwum kwugharịa akuzi Igbo	4	16	5	5	2.60	.92	Ekwere m
29	Ejikwa m ihe a na-eme na redio akuzi Igbo	13	4	8	5	2.80	1.2	Ekwere m
30	Ana m ekwe ka ụmụakwukwọ nwee ohere ikwugharị ihe ha kwuru adabachaghị	5	8	12	5	2.40	.97	Ajurụ m
31	Ana m enye ohere ma mee mmenwo mgbe m na-akuzi Igbo	9	11	5	5	2.90	.99	Ekwere m
32	Ejikwa m tepurekoda akuzi Igbo	12	8	5	5	2.90	1.1	Ekwere m
33	Anakwa m ejikwa ndorọ ndorọ akuzi Igbo	4	16	5	5	2.60	.92	Ekwere m
34	Oge ụfodụ m were onyonyoo komputa na-akuzi ihe	13	8	4	5	2.90	1.1	Ekwere m
35	Oge ụfodụ ana m ejị akukọ ifo akuzi Igbo	8	4	13	5	2.50	1.1	Ekwere m

Mkpokota Miin

2.69

Usa Ajuju nke di na tebul nke ato: Ndị ozaa niile 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32,33, 34 na 35 kwenyere n'ihe niile di na Ndịna ma ọ bughị Ndịna 30 bụ nke ekweteghi n'ihi na miin ya erughị 2.50.

Na nchikota

Na tebul 2 ozaa ekweteghi n'ajuju 12, 16, 18 na 30 bụ nka onyenkuzi kwasiri iji akuzi asusụ Igbo n'ułqakwukwọ sekondiri nta nke abụo. Ajuju niile di na ndịna ruru 2.50 maobụ karịa naanị 12, 16, 18 na 30 n'ihi na ndị erughị 2.50 n'ihi ya, anabataghị ya ma ọli. Site na nnabata miin a, o gosiri na ndị Igbo na-eji ezi nka akuziri ụmụakwukwọ Igbo na mpaghara Nsukka maka na ha na-enye ụmụakwukwọ ihe omume ha ji ala ụlo, na-emekwa ka ha na-anokọ ọnụ eme ihe n'otu n'otu. Ha na-ejikwa akụkọ akuziri ha ihe, ya na ndị ozogasi.

Mkpokota ihe a chọpụtara

Nka ga-eme ka ụmụakwukwọ nwee mmasi n'ịmu Igbo bụ: ikpopụtara ha ihe ka ha detuo otu ha siri ghọta ya ma nükwa ya. Nke a ga-eme ka ha na-enwe mmasi ige ntị. O ga-emekwa ka ha di nkọ n'ide ihe. O burukwa na e webata igwe onyonyoo na klaasi ọ ga-enye aka ime ka ihe ụmụakwukwọ mịtara digide ha n'isi. O ga-emekwa ka ụmụakwukwọ na-enwe ike ikwugharị ihe ha mịtara mgbe a na-akuziri ha Igbo. Ndị nkuzi ga-agba mbọ hụ na ụmụakwukwọ na-ekwugharị ihe ha mịtara na nkuzi nke gara aga iji kpólite mmụọ ha ma mekwaa ka ọmụmụ asusụ Igbo guzosie ike site na mmasi ụmụakwukwọ na-enwe n'omụmụ asusụ Igbo.

Nrụaka

- Azor, R.O. (2017). Effect of Audio-Visual Documentaries on Secondary School Students Achievement and Interest in History in Nsukka Local Government Education Area, Enugu State. Unpublished Bachelor Degree Project. University of Nigeria, Nsukka
- Emelogu, N. (2019). *Introduction to Language Education. The Nigerian Perspective*: Edited by Esther, N. O. Olikpe, Ph.D
- Ezeomeke, S.O.(2014). *Nkuzi na Ọmụmụ Igbo*.Nsukka: Chuka educational Publishers
- Guthrie E.R.(1938). *The Psychology*. New York: Harper
<https://www.google.com/url?q=https://semphira.com.ng/imp>.
- Obayi, J.I. (2021). Asusụ Igbo Dị ka O siri Metụta Umụ Na-Eto Eto. Ideal International Journal of Igbo Scholars Forum, Ngeria14(1) 124-136
- Obayi, J.I & Ugbor,G.(2024). Nkanuzu n'Ihe Gbasara Nkuzi na Ọmụmụ Asusụ Igbo na Ngalaba Mmụta Nzuruoha, Mahadum Naijiria, Nsukka: International of Arts and Technology Education(IJATE) 13(1), 48-52
- Piaget J,(1936). *The Psychology of Learning*. New York: Harper
- Richards &Rodger(2021). *Approaches & Methods in Language Teaching*. New York: Cambridge University Press
- Torty, U.O & Offorma, G.C.(2013). Effect of Collaborative Learning Method on Senior Secondary School Students' Interest in English language Tenses. *International Journal of Educational Research* 12(2) 128-135
- Webster, C. A.(2010). Increasing Students Motivation Through Teacher Communication Six Essential SkillsEvery Physical Education should master. *Journal & physical Educaion, Recreation and Dance*, 8112 (39),29-33.